

Ängslan inför bomben

De många insändare kring frågan om de nya bomberna som Times publicerat under de senaste veckorna ger exempel på nästan alla tänkbara mänskliga reaktioner inför det läge som uppstått. En vanlig hållning är den som intagits av påven, ärkebiskopen av Canterbury och otaliga politiska och religiösa organisationer, bland annat i Sverige. Man begär helt enkelt förbud mot bombens användning och kontroll att förbudet efterlevs; det är ett önsketänkande som är naturligt, på sitt sätt sympatiskt, men som väjer undan just för det avgörande problemet om världens enande under ett högsta organ. Andra går i religionens och moralens tecken över till den rena utopismen. Människorna skall avhållas från krig genom insikt om krigets ondska; om alla enskilda vägrar att medverka blir staternas blodiga konflikter omöjliga. Det sägs till och med att det egna folket, engelsmännen, skall ta första steget genom att lägga ned vapnen; godheten utan rustning skall bli ett skydd och ett föredöme för andra, det garanterar Gud.

Vi vet att en kontroll inte kan genomföras på grund av det ryska motståndet, skriver de skeptiska. Ja, en sådan kontroll är, även om den etablerades, inte tillräcklig för att avvärja ett krig med atom- och vätebomber. De hundratals eller tusentals bomber som redan finns och som kan lägga en världsdal i förödelse är det inte någon svårighet att gömma, även om alla världens tekniker blir inspektörer — för att inte tala om att en effektiv kontroll över framtida tillverkning är nära nog otänkbar. Framtidshoppet ligger i någon form av världsfederation; det gäller att göra detta klart för alla, men att inte tänka eller handla som om denna dröm redan vore verklighet. Någon gång kastas tanken fram att östblocket måste tvingas att ingå i en sådan federation — med hot om omedelbar användning av de vapen som genom federationen skall undanröjas.

Finns då skäl att göra en väsentlig skillnad mellan de nya bomberna och andra vapen — det är en annan linje i debatten. Någon moralisk skillnad finns inte: det är lika ont att döda med ett spjut som med en vätebomb; vill man hävda att civila inte bör drabbas av krigshandlingar, så kan denna grundsats inte tillämpas här, ty varje form av luftkrig riktar sig i stor omfattning mot icke

stridande. Det kan till och med diskuteras, sägs i några inlägg, om atom- och vätebomberna med nödvändighet måste medföra större förödelse än andra vapen. Äldre krig — 1700- och 1800-talen bildar i det hänseendet en oas i historien — var ofta lika eller än mer förstörande än de båda världskrigen; kanske räddade atombomberna mot de japanska städerna 1945 trots sin ohyggliga verkan hundratalsentals människor från att dödas eller lemlästas i mer ordinära militära former; kanske kommer ett nytt världskrig med helvetesbomber att leda till en mer koncentrerad men icke större förödelse än krig med svagare vapen.

Emellertid är det detta problem som är bakgrunden för hela debatten. Talet om att civilisationen kan gå under genom ett krig är gammalt och har ofta brukats i slapphet och tanklöshet. Även i de hårdaste konflikter kapitulerar den förlostande långt före den totala undergången; återuppbyggnaden sker snabbt, delvis på grund av den stimulans kriget ger tekniken; i biblioteken har vår kultur skattkammare som

äldre skeden, med vilka man gärna gör oreflekterade jämförelser, helt eller väsentligen saknade. Men dagens läge är nytt, därför att man ser möjligheten av att allt skulle förintast, att själva planeten skulle sprängas eller allt levande utplånas. Döden är alltid för den enskilde en apokalyps, men även för den som tror på att ett ändlöst mörker väntar tycks mänsklighetens liv i framtiden vara ett värde; vi har trots allt ett slags hemkänsla för världen och människorna. Det är en ny ängslan som givits oss och som finner famlande uttryck i alla dessa planer, utopier och vädjanden.

"Läs New Yorker, förtrösta på Gud; och lev en dag om sänder." Det är det råd den katolske diktaren Auden nyligen gav studenterna vid Harvard. Ganska säkert är väl att rådet åtminstone i sin sista del blir hörsammat. Dagens bekymmer och glädje kommer att bortskymma den nya skrällen; folk vänjer sig och glömmar, som i så många andra och än mera omedelbart skrämmande lägen. Vad man kan hoppas på är att insikten om en världsstyrelse som det stora målet skall växa sig starkare. Någon hjälp för dagen är inte här att finna; för dagen finns över huvud ingen trygghet att nå; de som i god tro eller av opportunist tillverkar illusioner kan inte övertyga oss. Men något är vunnet om vi håller framtidsmålet i sikte.